

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris CZU:
82.091(043.3)+821.111"20"(092)(043.3)+821.152.1"20"(092)(043.3)

Vasile CUCERESCU

**UNIVERSUL URBAN ÎN OPERA LUI JAMES
JOYCE**

Specialitatea 10.01.06 – Literatură universală și comparată

Autoreferatul
tezei de doctor în filologie

Chișinău – 2006

**Teza a fost elaborată în cadrul Institutului de Cercetări Interetnice
al Academiei de Științe a Moldovei**

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:

Elena PRUS, doctor habilitat în filologie, conferențiar universitar

REFERENȚI OFICIALI:

Ștefan AVĂDANEI, doctor în filologie, profesor universitar,
Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, România

Petru GOLBAN, doctor în filologie, Universitatea „Dumlupinar” din
Kutahya, Turcia

Susținerea va avea loc la 14 septembrie 2006, ora 14:00, în ședința
Consiliului științific specializat D 30-10.01.06-07 din cadrul
Universității de Stat din Moldova (str. M. Kogălniceanu nr. 65, bloc III,
sala 201, Chișinău, MD-2009).

Teza și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Universității de Stat
din Moldova (str. A. Mateevici nr. 60, Chișinău, MD-2009).

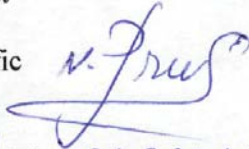
Autoreferatul a fost expediat la 14 august 2006.

Secretar științific al Consiliului
științific specializat

Dr. Tatiana CIOCOI

Conducător științific

Conf. univ. dr. hab.
Elena PRUS

Autor

Vasile CUCERESCU

CARACTERIZAREA GENERALĂ A LUCRĂRII

Universul urban ocupă un loc privilegiat în literatura scriitorului modern. Societatea modernă e una prin excelență de tip urban, iar orașul figurează drept orizontul acesteia. Spațiul citadin nu reprezintă doar un concept, dar reflectă și o filosofie specifică care implică umanul în mod diferit. Urbea oferă plenitudinar aventura cunoașterii de sine a individului. Orașele trăiesc prin intervenția, modelarea și memoria locuitorilor săi. Conștientizarea semnificației locului și apartenența la acest spațiu modelează fizionomia fiecărui oraș. Prin existența istorică și cea artistică a siturilor urbane, acest teritoriu reprezintă o istorie a cazurilor particulare.

Demersul nostru abordează problema universului urban ca pe o realitate istorică și literară singularizată în baza evocărilor aseasonate ale orașului Dublin, realizate infatigabil de Joyce în volumul de schițe *Oameni din Dublin* (1914), în romanele *Portret al artistului în tinerețe* (1916), *Ulise* (1922) și *Priveghiul lui Finnegan* (1939), în drama *Exilații* (1918), în ciclul de poezii cu care debutase, *Muzică de cameră* (1907), în colecția de eseuri critice *Scrisori ocazionale, critice și politice* (1959) și, de asemenea, în *Scrisori I-III*. Prin intermediul lui Joyce, Dublinul intră în memoria artistică universală. Conurbația se oferă simultan privirii și lecturii ca o imagine a societății irlandeze *in nuce*.

Spațiul urban relevat de Joyce are calitatea de catalizator al narațiunilor, epifanie a unui labirint inițiativ irlandez. Opera sa vizează Dublinul și oamenii care-l locuiesc. Orașul, identitate clivată, devine la el simultan temă și scriitură. Volumul *Oameni din Dublin* nu s-a ivit din intenția de justificare eufemistică a anatimizării și expatrierii, cum se crede uneori. Criticul irlandez E. O'Duffy atestă o dragoste exacerbată, inefabilă a lui Joyce față de capitală și de patrie: țara e un fel de Beatrice căreia îi dedică dragostea și pentru care suferă.

Aspirațiile centripete ale autorului și cele centrifuge ale textului își croiesc itinerarul prin prisma dialecticii hegeliene (teză-antiteză-sinteză). Autobiografia (percepută ca alegorie) se transformă treptat în narațiune simbolică. Autorul nu rămâne în afara lumii descrise de el, dar se implică energic în țesătura sau oferă locul naratorului. T. S. Eliot susține existența a două tipuri de incluziune a detaliului (auto)biografic: transformarea experienței citadine într-o operă artistică obiectivă în care raporturile dintre personalitatea autorului și creație nu pot fi identificate și considerarea narațiunilor lui Joyce ca procese de conștiință individuală și colectivă, fiindcă ele propagă o creație emanatistă, născută din însăși substanța joyciană.

Universul urban apare atât la nivel concret cât și la nivel abstract, deoarece coexistă un Dublin imaginabil și unul descriptibil. Imaginea și personalitatea orașului, distribuția lui în spațiu, geografia, istoria, clădirile, instituțiile, străzile, numele, etologia, gestica, stilul vorbirii, modalitățile de implicare și de integrare societală contribuie în totalitatea lor la conturarea identității Dublinului. Urbea irlandeză generează cu apetență construcțiile de mituri și legende. El poate fi parcurs atât ca o topografie cât și ca o spațioscopie textuală.

Virtual, Joyce n-a părăsit niciodată Dublinul. Aflându-se departe de casă, el întotdeauna se interesa cu acuitate de Dublin și le solicita celor care veneau din capitala Irlandei detalii privitoare la evenimentele și oamenii orașului. D. Daiches, în unul dintre studiile consacrate lui Joyce, afirma cu acuritate că întreaga lui operă e preocupată de Dublin, de universul și atmosfera lui. Lumea Dublinului nu e una a elucubrațiilor eclecticice, ci concretă, zugrăvită cu precizie, o lume extrem de unitară și densă. Imortalizarea orașului – nu numai ca istoricitate, ci și ca un Dublin (Babel) etern, o construcție spațială a conștiinței – echivalează cu mitizarea lui, încorporând (structural) o individualitate cu o identitate precisă care aparține, spațial și temporal, cadrului programatic, spiritului și conștiinței irlandeze.

Oportunitatea lucrării este determinată de abordarea unui aspect puțin valorificat până acum la nivel de sinteză – cea a universului urban – din perspectivă literară recentă în literatura engleză și irlandeză. Studiile anterioare dedicate lui Joyce țin de problematica **psihologică** (L. Edel, R. Eelman, R. B. Kershner ș.a.), **socială** (J. Prescott, P. Costello, P. Muldoon ș.a.), **simbolică** (S. Gilbert, M. French, J. Bishop ș.a.) ori **mitologică** (D. Kiberd, M. Eliade, D. Hayman ș.a.). Joyce nu este de înțeles fără o cunoaștere amănunțită (sinoptică) a Dublinului, așa cum H. de Balzac nu poate fi înțeles fără Paris, Ch. Dickens – fără Londra, Dostoievski – fără Sankt-Petersburg, W. Faulkner – fără comitatul Yoknapatawpha etc. Absența cercetărilor asupra Dublinului în creația lui Joyce ca subiect multidimensional socioistoric, identitar, spiritual, etnopsihologic și estetic, relevând la nivel teoretic și practic specificul universului urban în calitate de proiect literar și mitologic, a determinat prezentul studiu, fiindcă, la nivelul literaturii universale, cercetarea altor universuri citadine e bogat reprezentată de critici, precum Ph. Hamon, Y. Tadie, M. Corti, E. Lo Gatto, W. Benjamin, K. Stierle, N. Panea, E. Prus, R. Kleiman ș.a.

Actualitatea temei investigate rezidă în analiza specificului subiectului spațial al Dublinului în raport cu dimensiunea temporală și cea axiologică. Problema caracterului universului urban ține de modernitatea

irlandeză. Ținând cont de faptul că orașul reproduce starea epocii, am realizat examinarea valențelor definitorii, întrucât urbea întruchipează epicentrul vieții sociale, literare și spirituale irlandeze. Capitala nu însumează doar trăsăturile unui cadru scenic, de decor, ci temperamentul și caracterul unui personaj cu semnificații etnopsihologice și mitologice.

Universul urban din creația lui Joyce, cu toate că este omniprezent, n-a fost un subiect de investigație din cauza unei conservări voite din partea cercetătorilor. Interpretarea concepțiilor clamoroase și directe ale scriitorului ar fi deranjat cadrul politic din cauza problemei irlandeze. Din acest unghi, înțelegem că o asemenea investigație a universului urban se face reprehensibilă (dacă nu chiar imposibilă) în mediul irlandez din cauza animozităților (inițial, de sorginte religioasă) și în cel anglo-american care pare a nu observa anumite probleme complexe de ordinul realității, simbolisticii, mitologiei, psihologiei, spiritualității, dar, mai cu seamă, a chestiunilor legate de conștiința de sine a irlandezilor.

Negăsindu-și o articulare teoretică în spațiul englez sau irlandez din cauza implicațiilor politice, subiectul universului urban poate fi abordat cu o mai mare libertate în altă parte, inclusiv în Moldova. Actualul proiect propune o cercetare axată pe analiza universului urban al Dublinului ca subiect mitico-literar.

Luând în considerație oportunitatea, actualitatea și pregnanța temei, **scopul tezei** justifică temeiul investigării universului urban din creația lui Joyce. **Obiectivul principal** al studiului nostru rezidă în elaborarea și aplicarea modelului de analiză a universului citadin în creația lui Joyce conform conceptului tetraedric instituție – itinerar – oraș – univers, esențializând dimensiunea cronotopică și proxemică.

Cercetarea își propune următoarele **obiective specifice**:

- caracterizarea arhitectonicilor operei joyciene;
- examinarea universului urban de la proiectant la proiectat;
- reliefa trăsăturilor identitare ale Dublinului la nivel real și imaginar;
- investigarea ansamblului de proiecții artistice ale Dublinului la Joyce;
- analiza diverselor aspecte ale Dublinului: orașul-personaj, orașul-decor, orașul-carte;
- valorificarea teoriilor formulate de Joyce privind factura mitico-simbolică a capitalei;
- relevarea cronotopului modern al centrului sacru.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute constă în realizarea primei cercetări integrale a universului urban joycian care oferă un tablou critic amplu al geopoeticii Dublinului în crucialele momente culturale de la

sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, analizând *in corpore* scrierile scriitorului irlandez (lirice, romanești, dramatice și eseistice). Studiul deschide noi direcții de cercetare a fenomenelor urbane și a creației lui Joyce. Noua perspectivă de investigație tratează orașul ca organism social, spațial și temporal prin valorificarea zonelor sale poetice.

Cercetarea paradigmei modernității irlandeze din perspectiva lucrării noastre propune o analiză a identității culturale, a unei lumi sfâșiate de nevroze și angoase, a modelului biblic al căderii, transplantat într-o realitate (dacă nu imediată, cel puțin imaginară, artistică), a realizării unui tablou simbolic, cronotopic al centrului sacru în conștiința națională cu varii paralelisme testamentare, care să înalțe spiritul creator irlandez.

Propunându-ne investigarea cadrului citadin al Dublinului (imaginar și identitar), problemele ce țin de această temă sunt discutate în premieră: caracterul paralizant al orașului ca trăsătură a modernității irlandeze, ipostazele Dublinului – oraș-decor, oraș-personaj și oraș-carte – în baza întregii creații literare a lui Joyce.

Din moment ce subiectul universului urban al Dublinului nu a fost abordat în cercetările științifice anterioare, ne-am angajat într-un proiect de analiză, de caracterizare și de schițare a paradigmei mitico-literare a orașului. Ceea ce ne propunem e un program de cercetare detaliată și de sistematizare a universului urban din creația lui Joyce ca entitate literară (artistică), urmărind identificarea, calificarea și catalogarea fenomenului modern al Dublinului conform modelului elaborat.

Bazele teoretico-științifice și metodologice ale investigației s-au conturat prin recuperarea arsenalului variat al caracterului pluridisciplinar al cercetării, aplicat pe larg în prezent. Cu certitudine, s-ar face un deserviciu, o impietate, o diminuare calitativă a demersului asupra creației joyciene, dacă nu s-ar ține cont de interdependența, tangențialitatea sau determinismul proximității între anumite planuri ce aparțin domeniului umanitar (literatură, istorie, geografie, antropologie, sociologie, politologie, psihologie, muzică, filosofie, ontologie, etc.). R. Ellman, E. Pound, S. Beach, L. Gibbons, F. Budgen, H. Kenner, W. A. Litz, D. Daiches, M. Bradbury, J. Derrida, D. Grigorescu sunt cei care au deschis o lectură de tip interdisciplinar a creației lui Joyce prin deplasarea centrului de greutate către stilistică, poetică, sociologie și filosofie. Lucrarea de față se prezintă drept o simbioză între faptul sociologiei literare, al mitologiei și cel al filosofiei urbane, aplicate creației artistice care este pentru demersul nostru esență apriorică, primară și finală, prin îmbinarea armonioasă a instrumentarului modernist și a celui postmodernist.

Principiile și metodele de cercetare ale acestui studiu fac parte din spectrul vast al domeniilor ce participă atât la construcția textului literar cât și la interpretarea valențelor sale din perspectiva cunoașterii științifice (observaționale, empirice și teoretice). Principiile și metodele aplicate sunt tradiționale și moderne. Pe parcursul cercetării vor fi operaționalizate următoarele principii: al identității, al contradicției, al terțiului exclus, al rațiunii suficiente, al deconstrucției și al reconstrucției ș.a. În funcție de jalonările cercetării, se face uz de metode, procedee și direcții definibile, exprimate prin mijloace generale, fundamentale, formale și anastomotice, cum ar fi: metoda comparatistă, tipologică, sistemică, genetică, psihoistică, sociocritică, psihocritică, mitic-arhetipală, mitocritică, metoda abstractizării și a concretizării, inducția, deducția, analiza, sinteza ș.a.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării rezidă în faptul că oferă o analiză multidimensională a Dublinului. Funcția praxiologică a cercetării constă în modelul teoretic pe care îl instituie în reprezentarea entităților urbane, valabil și pentru alte literaturi naționale în privința caracterului și a rolului pe care le are orașul-capitală. Or, ca algoritm de analiză, poate fi aplicat oricărui alt autor, constituind nu numai un punct de plecare, ci și un moment de referință pentru viitoare studii joyciene. Rezultatele pot fi folosite pentru cercetări ulterioare și pentru elaborarea cursurilor universitare.

Rezultatele cercetării sunt reflectate în diferite studii, articole, rezumate sub formă de publicații, participări la mese rotunde și comunicări la diverse simpozioane științifice, organizate de instituții universitare și academice din Moldova, România, SUA. Rezultatele cercetărilor au fost discutate și aprobate în cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, a Institutului de Cercetări Interetnice (Academia de Științe a Moldovei) și a Seminarului științific specializat al Universității de Stat din Moldova.

Cuvinte-cheie: arhetip, arhitectonică, arhitectură, centru, comedie, cronotop, decor, Dublin, identitate, imaginar, ironie, labirint, mit, model, modernitate, oraș, personaj, sacralitate, schemă, simbol, sinestezie, spațioscopie, spațiu, timp, urbanitate.

REZUMATUL LUCRĂRII

În *Introducere* sunt expuse premisele cercetării universului urban în opera lui Joyce, a figurii omniprezente a Dublinului. E prezentat succint gradul de cercetare a problemei și semnificația ei în cadrul interpretărilor de ultimă oră a lui Joyce, argumentându-se oportunitatea și actualitatea ei. În această secțiune, sunt formulate scopul și obiectivele propuse, sunt anunțate bazele teoretico-științifice și metodologice, principiile și procedeele investigaționale, subliniindu-se caracterul științific novator, importanța teoretică și practică a lucrării.

Capitolul I, Arhitectonici joyciene, cuprinde aspecte ale esteticii joyciene și fundamente teoretice ale problematicii cercetării. Se elucidează și se esențializează particularitățile modernității irlandeze, fiindcă acestea sunt interpretabile în baza ansamblului de relații particulare ale mediului dublinez (și irlandez) în corespundere cu specificul condițiilor culturale, sociale, istorice etc. **Reprezentarea** Dublinului echivalează cu **poetizarea** lui, a evenimentelor cotidiene și a tipajelor esențiale, iar modernitatea trebuie „să exprime *esența* (poetic-literară) a *actualității*, elementul universal al accidentelor modei, coeficientul etern al particularităților moderne. (...) În această accepție, modernitatea echivalează cu poetizarea modernului și a evenimentului cotidian, cu esențializarea și «tipizarea» sa artistică. O singură zi (16 iunie 1904), în *Ulysse* de Joyce, deschide o fereastră spre eternitate. A ridică la universal, prin transfigurare și cristalizare creatoare, efemeritatea modernă, aceasta este modernitatea reală și profundă a artei și literaturii, în același timp, tehnica realizării acestei «modernități»¹.

O altă problemă o reprezintă **modernitatea limbajului** artistic a lui Joyce și conotațiile acestuia față de alți scriitori moderni (Flaubert, Maupassant, James, Conrad, Ford, Baudelaire, Mallarmé, Valéry, Pound, Eliot, Yeats ș.a.) sau față de alte arte (Picasso, Gaudí, Dali). Analizând implicațiile lingvistice și scriiturale ale cuvântului, H. Broch rămâne fascinat în fața miracolului joycian care e capabil „cu un cuvânt, de a produce atemporalitatea operei de artă în noțiunea de unitate indivizibilă”². **Joyce** își asumă rolul de **alchimist literar**, întrucât „modelul arhitectonic decisiv în literatură este constituit la nivelul limbajului, al conceptelor care elaborează”³ noi **viziuni** și **teorii** artistice asupra lumii. El probează o nouă dimensiune a limbajului, fiindcă acesta întruchipează mediul irlandez (D. Lodge), în care cuvântul este materia primă. Cuvântul joycian

¹ A. Marino (1969), *Modern, modernism, modernitate*, București: Editura pentru Literatură Universală, p. 118

² H. Broch (1996), *Joyce și contemporaneitatea // Lettre Internationale*, Ediția în limba română, Nr. 18, p. 80

³ D. Gulea (2004), *Castelul din cărți. Sensuri ale „arhitecturii”*, Pitești: Paralela 45, p. 15

înseamnă limbă (R. M. Polhemus), iar limba – matrice a universului – reflectă *brand*-ul literar al scriitorului.

Poetica lui Joyce relevă coexistența eroicului în cadrul cotidian, banal. Epoca modernă creează un „erou” – **Leopold Bloom** – care se pierde în adâncurile banalității orașului și în mulțime, **identificându-se cu oricine** și devenind nimeni (Noman), omul-de-rând. Bloom îl figurează pe eroul homeric al perioadei moderne, creându-se o **sinestezie funcțională a manifestărilor eroicului în conținutul banalului**, determinate ontologic de modelele primordiale arhetipale: **căderea, lupta și salvarea**. Aceste structuri servesc, mai curând, ca modele etiologice în definirea creației joyciene. Scriitorul prezintă cu succes mirajul unei **identități mistificate de modelul livresc**. Să trăiești, să greșești, să cazi, să izbândești, să crezi iar viață din viață e lozinca nedezabuzată personală și artistică a lui Joyce. Triada arhetipală servește drept model de guvernare naratologică, cu o înclinație nostalgică spre mitic, paradisiac (M. Eliade, M. Hollington ș.a.), iar indivizii Dublinului sunt de natură pe jumătate umană și pe jumătate mitică. Universul literar joycian e creat în baza mitologiilor grecești, egiptene și religiei creștine. **Stephen Dedalus** însumează o inimiscibilitate de elemente păgâne, creștine și mitice: **Dedal, Icar, Prometeu, Sf. Ștefan, Isus, Dumnezeu, Lucifer și Thoth. Leopold Bloom e Ulise**, omul bun, complet, *ronde-bosse, l'homme moyen sensuel*⁴. **H. C. Earwicker**, reprezintă **modelul tatălui**, al **căpeteniei tribale, întemeietor și conducător de oraș. Molly Bloom**, „mister și realitate”, împreună cu **Anna Livia Plurabella** simbolizează **forța inexorabilă** a vieții, „**Gea-Tellus**”, **Pământul-Mamă**.

Capitolul II, Dublin: cronotopia centrului sacru, se axează pe cronotopul centrului irlandez. Dublinul glisează în interiorul spațiului ficțional cu valențe extrinseci și cu valențe intrinseci care se contopesc într-un centru al existenței poetice.

Investigația scoate în evidență problema chintesențială a **cronotopiei centrului sacru ca fenomen de fond**, inclus în substanța însăși a creației lui Joyce. Timpul și spațiul construiesc inexorabilă axă a Dublinului. Simbolul determinant al centrului spiritual și cultural irlandez îl constituie orașul Dublin. El ține locul muntelui sacru. Existența simbolului centrului (care se aseamănă cu Graalul) e susținută de arhetipul Dublinului proiectat în conștientul, inconștientul și subconștientul irlandezilor. Delimitarea spațială e mitică. Orașul constituie imaginea în sine a centrului etern. Conform omologiei totale dintre Cer și Pământ, fiecărui lucru de pe Pământ îi corespunde un lucru identic pe Cer. Orice

⁴ R. Ellman (1959), *James Joyce*, New York: Oxford University Press, p. 371

lucru de pe Cer are o copie pe Pământ: „Țările, fluviile, orașele, templele – acestea din urmă fiind (...) imaginea însăși a Cosmosului – toate există **real** în anumite niveluri cosmice”⁵. Subliniem că așa cum Ierusalimului de pe Pământ îi corespunde Ierusalimul Celest la fel și **Dublinului** de pe **Pământ îi corespunde Dublinul Celest**. Centrul este punctul de întâlnire al Cerului cu Pământul. Un asemenea loc se divinizează, are calități hierofanice (măști ale magicului), prin urmare, este sacru. Spațiul urban se transformă simultan în mijloc și labirint. Personajele joyciene cutreieră străzile în căutarea centrului, ceea ce face să ritualizeze călătoria ontologică. Ritualul constituie însăși experiența scrisului, exercițiul poetizării Dublinului.

Mitul defulat al **orașului Dublin** impune o **mitografie**, un monument literar sprijinit pe nucleu mitice. **Mitul Dublinului**, centrul orbitei irlandeze, face parte din categoria de mituri locale și are la bază patru mituri irlandeze. **Mitul originar** (ori **mitul întoarcerii la origine**) supraviețuiește în societatea irlandeză, întrucât, așa cum afirmă M. Eliade, „în zorii lumii moderne, „originea” se bucura de un prestigiu aproape magic”⁶. Aceasta presupune revenirea sau restaurarea ciclului primar pe insula verde, „*insula sanctorum et doctorum*”⁷. Mitul originar generează **mitul descendenței nobile**. Personajele lui Joyce reiterează cu mândrie că sunt urmașii celților: „Cu toții suntem irlandezi, toți fii de regi”⁸. Conștiința descendenței nobile participă mistic la retrăirea grandorii celtice de odinioară. Referințele persistă la nivelul etimologic al numelor. Acestea sunt secondate de „câte o baladă despre vitejiile țării noastre”⁹. Intelectualii lui Joyce își etalează vechimea și noblețea pe baza mitului originar. Viziunea asupra trecutului asigură apariția **mitului renașterii naționale** irlandeze (cf. Gh. Șincai cu *pro domo sua*) – instrument de propagandă. Construcția mitopeică e susținută de starea de delabrare și de colonialitate. Starea de dezolare a Dublinului condiționează apariția **mitului nostalgiei Paradisului pierdut**. Ce-au fost Dublin și Irlanda odată? Ce-a rămas din toate-aceste lucruri? Joyce reușește să demonstreze diferența de „atunci” și „acum” prin culorile lipsite de viață (de exemplu, cenușiu, maroniu ș.a.) cu care zugrăvește orașul, țara și oamenii.

Aceste patru mituri se unesc pentru a da viață **mitului renașterii centrului irlandez din propria-i cenușă** (asemenea păsării fenix), o recreare a ceea ce a fost odată centrul spiritualității europene. Pentru irlandezi, **mitul Dublinului** prospectează **mitul identității**. Capitala este un cadru care degajează o aură de mit. Poeticul e capabil de reflectarea

⁵ M. Eliade (1991), *Cosmologie și alchimie babiloniană*, Iași: Moldova, p. 16

⁶ Idem (1978), *Aspecte ale mitului*, București: Univers, p. 171

⁷ S. Gilbert (1961), *James Joyce's Ulysses*, New York: Vintage Books, p. 69

⁸ J. Joyce (1984), *Ulise*, București: Univers, vol. I, p. 39

⁹ Idem (1966), *Oameni din Dublin*, București: Editura pentru Literatură Universală, p. 67

mitologică a identității, acoperind golul creat de vacarmul, delirul și inconsistența renașterii culturale irlandeze. Aceasta explică și determină refugiul în trecut. Referințele spațiale și temporale se desfășoară la nivelul combinațiilor, asocierilor și analogiilor intertextuale.

În acest context, **mitul etnocentrismului** apare odată cu renașterea națională. Țara și capitala (în calitate de exponent al centrului) sunt lucruri sacre. Dublinul – imagine a cosmosului – devine *Axis Mundi* pentru irlandezi așa cum pentru evrei este Ierusalimul.

Simbolurile specifice ale **centrului** pe care Joyce le utilizează sunt **cercul** (reprezentând lumea prin prisma sferei), **labirintul** (care desparte centrul de lumea profană) și **elementele primordiale**. Joyce transcrie metaforic recuperarea centrului prin intermediul simbolurilor. Fără existența anumitor embleme, obstacole, probe, călătoria spre centru pășește pe tărâmul supliciilor infernale. Orașul se află în haos și maladiile urbane rezultate cu greu sunt depistate, vindecate ori anihilate. Pe Joyce îl preocupă calitățile centrului, fiindcă orașul modern, în general, și Dublinul, în special, are trăsături catastrofale. Urbea joyciană e caracterizată de un cod simbolic. Printre alte simboluri ale orașului-centru, le putem decela pe cele fundamentale: **omphalosul**, **muntele-grotă (turnul)**, **castelul (casa)**, **copacul-cruce**, **cerul**, **pădurea**, **labirintul**, **focul** ș.a. Buricul pământului pentru irlandezi este capitala, iar locuitorii ei se identifică magic cu stăpânii centrului, ei sunt reprezentanții acestui buric (în limba gaelică are echivalentul de *imkag* ori *iomlag*, cu sensul de centru). Însuși orașul Dublin e **omphalos**¹⁰. Dublinul, cu zidurile și clădirile sale, reprezintă o lume înconjurată de **munți mitici**. Construcția orașului se modelează conform simbolului biblic al Turnului Babel. El stabilește conexiunea între Cer și Pământ. Ceea ce este sus – Cerul – constituie un cerc. Pe planul de jos – Pământul – semnifică un pătrat. **Cercul** (reprezentarea **Cerului**) proiectează pe **Pământ pătratul**. Cercul conține sensurile armoniei prin comunicare, prin scris. Aplicabilitatea lui face din sferă un principiu constitutiv al matricei de gândire și al scriiturii joyciene. *Primul argument* îl reprezintă dispunerea cărților lui Joyce în cerc, deoarece următoarea carte e o continuare a volumului anterior; urzeala povestirii e reluată din momentul unde se oprește narațiunea precedentă. *Al doilea argument* îl constituie progresul istoric, al timpului în circuit ciclic (desemnând o sferă ori un cerc). Conform celui de-*al treilea argument*, lumea joyciană este încapsulată într-un cerc din care nu poate ieși. Personajele lui Joyce se mișcă într-un cerc vicios, nu pot evada din el, dar nici nu-l pot sparge.

¹⁰ F. Kermodé, J. Hollander et al. (2005), *The Oxford Anthology of English Literature*, New York: Oxford University Press, vol. II, p. 1737

Celții au ca **simbol al centrului și cerului un cerc** străbătut de trei diametre (sfânta trinitate); în alte mitologii, în special, în cele orientale, întâlnim un cerc cu patru diametre. Cercul cu trei linii întretăiate în interiorul lui reprezintă în mitologia celtică centrul universului. Subliniem că forma e împrumutată, dar – modificată de Joyce. La el, două linii se întretaie pentru a corespunde conceptului său **tetraedric**. Tetralogia conceptuală, temporală și poetică este evidentă. De exemplu, *Priveghiul lui Finnegan* are patru părți; ele se leagă arhitectonic una de alta și reies una din cealaltă. La fel și *Ulise*. Structural, deoarece totul e reductibil la structură sau plan, *Oameni din Dublin*, *Portret al artistului în tinerețe*, *Ulise* și *Priveghiul lui Finnegan* formează un tot întreg, o rețea, o înlănțuire organică. Colecția de schițe. *Oameni din Dublin*, constituie preambulul și decorul celor trei romane. *Portret al artistului în tinerețe* îl pregătește pe *Ulise* să apară ca și o continuitate firească, în timp ce *Priveghiul lui Finnegan* încheie excursul tetraedric, reprezentând un *summum* simultan al scrierilor anterioare.

Symbolismul centrului este reluat în discuție datorită claustrării Irlandei. În sens axiologic, Europa constituie singura șansă a Irlandei de a se debarasa de dominația engleză. Ne aflăm în fața unui fenomen paradoxal: de obicei, etnocentrismul (rezultat al obținerii independenței naționale) precede europocentrismul. În ceea ce îl privește pe Joyce, lucrurile sunt inversate encomiastic în favoarea Irlandei. **Etnocentrismul reprezintă consecința europocentrismului**. Dacă Irlanda voiește să fie o nouă Irlandă, atunci ea trebuie numaidecât să devină, întâi de toate, europeană. Aceasta l-a determinat pe Joyce să devină un promotor al ideii de europeanizare. Europa e spațiul coexistenței alterității și identității. El trăiește în Europa și Europa trăiește prin el. Renașterea culturală irlandeză e văzută de scriitor în sensul europeanizării Irlandei, a depășirii statutului de periferie. Joyce anticipează integrarea Irlandei în cadrul Europei. McCann declară cu sagacitate: „Eu sunt democrat și voi lucra și acționa pentru libertatea și egalitatea socială a tuturor claselor și sexelor din Statele Unite ale Europei viitorului”¹¹. Joyce avea conștiința integrării culturii irlandeze în cea europeană pe principii valorice.

Cronotopia Dublinului și valorile europene (irlandeze sau engleze) sunt angrenate în jocul infinit al ideilor lui Joyce care, în ultimă instanță, modelează una din cele mai originale comedii ale literaturii irlandeze, ricanând și ridiculizând relațiile sociale, politice, economice, etice, estetice, tipurile umane, moravurile etc. Opera lui Joyce reprezintă o comedie amuzantă și antrenantă în care Dublinul constituie scena histrionică. Joyce

¹¹ J. Joyce (1987), *Portret al artistului în tinerețe*, București: Univers, p. 242

combină stilul comic al lui Aristofan cu judiciozitatea și seriozitatea conversației ori a spiritului speculativ ale lui Socrate. Și afinitățile cu Rabelais sunt evidente. La Joyce, **solemnul și grandiosul sunt înlocuite cu perifericul**, fiindcă orașul întruchipează locul schimbului și al întâlnirii (cronotopul călătoriei și cel al întâlnirii) și fiindcă „un cronotop al modernității, orașul-lume se reclamă de la habermasiană deschidere a sferei publice a *polis*-ului ce depășește în mod necesar ascunsul *oikos*, ferit de confruntarea cu alteritatea”¹². Excursul polifonic al orașului favorizează operaționalizările principiului coincidenței opozabililor, ale coexistenței dihotomice ori ale fragmentărilor pentru realizarea portretului Dublinului. Dublinul trăiește prin Irlanda și întreaga țară prin el. Teoria lui G. Bruno reprezintă pentru Joyce formula absolută a unui adevăr profund. Principiul, în sens larg, exprimă sinteza ontologică a umanității. Jocul pendulant al principiilor cu care operează Joyce și estetica tomistă (folosită pentru a menaja concepțiile sale artistice) dau formă, în cele din urmă, unei comedii inedite în care se întrezăresc cu aporie, prin intermediul ecuațiilor lingvistice și ale manipulărilor tehnicilor literare moderne, adevăratele conotații ale scriiturii și ale mesajului. **Comedia joyciană se caracterizează prin ambivalență**. Contrastele sunt organizate pe două planuri: unul **exterior** (al **ideilor**) și unul **interior** (al **materialului lingvistic**).

Cititorului (ingenuu) i se întind curse cu scheme extrem de complexe odată ce înaintează cu lectura, deoarece lumea evenimentială devine o lume semantică. El se află întotdeauna cuprins în mrejele dilemei de esență relativizantă einsteiniană a inteligibilității și a neinteligibilității, a cunoscutului și a necunoscutului, a succesului și a eșecului, a coerenței și a incoerenței, a certitudinii și a incertitudinii, a posibilității și a imposibilității. Aceste raporturi sunt valabile doar din punctul de vedere conform căruia opera joyciană se citește în sens hegelian. Ajungem la concluzia că narațiunile joyciene ating punctul de a se numi comedie ideală. Prin urmare, se poate afirma că atât personajele cât și cititorul nu pot atinge ori penetra centrul (care presupune comprehensibilitate, iluminare, răspunsuri la anumite interogații), dar nici nu pot evada din cercul vicios. Joyce poate fi comparat cu un **păpușar**, proiectând acțiunile marionetelor sale prin tragerea sforilor (**Joyce – cel mai mare sforar al ideilor**). Cititorului i se oferă spațiu de mișcare în măsura în care dorește să o facă naratorul, dar și atunci prin prisma schemelor auctoriale sinuoase. Dublinul devine aidoma unui ghid pentru cititorul călător. Putem vorbi, în acest sens, de o adevărată **dubliniadă a cititorului**. Cel ce înfruntă cu

¹² M. Angheliescu-Irimia (2003), *Orașul-lume // Tomis*, Nr. 5, p. 17

stoicism toate dificultățile lecturii, ale textului și ale teoriilor lui Joyce e cititorul, fiindcă numai el parcurge întregul univers odiseic de la un capăt până la celălalt.

Sinuoasă și proteică este și temporalitatea ori progresul istoric (analizat din perspectiva simbolismului cercului). Conform concepției joyciene (preluate de la G. Vico), divizarea istorică – **aristocratică, eroică, umană și ricorso** – urmează unei evoluții ciclice (fără început și sfârșit), eterne, *in illo tempore*: „Datorită mișcării circulare în plan istoric a modurilor literare, în secolul nostru sub formele clasice ale ironiei se întrezăresc din ce în ce mai clar contururile mitului (ca de exemplu în scrierile lui Joyce și Kafka)”¹³. Modalitatea face trimiteri, prin intermediul multiplelor cuvinte-cheie și teme, într-o manieră centripetă, nu numai la desfășurarea ciclică a timpului, ci și la nivelul paradigmatic al scriiturii, deoarece însăși gândirea lui Joyce concepea universul ca pe o infinitate. Dacă *Oameni din Dublin, Portret al artistului în tinerețe și Ulise* operează cu **sistemul ciclic** doar pe planul consecutivității etapelor evolutive (temporale, umane, biografice), atunci *Priveghiul lui Finnegan* armonizează **ciclicitatea temporală** cu cea **circularitatea textuală**. Am putea spune că se reactualizează într-un fel mitul eternei reînnoiri (M. Eliade). În această chestiune, Joyce e tributar influențelor lui G. Vico și ale poetului W. Blake (care concepea istoria și timpul în sens ciclic). *Priveghiul lui Finnegan* este alcătuit din patru părți. Prima parte are opt capitole, a doua – patru capitole, a treia – patru capitole și a patra – un capitol. Ultima parte designează recurența, expediindu-ne la prima pagină și, în așa fel, configurându-se **metafora infinitului**.

Capitolul III, Dublin: arhitectură imaginară și identitară, vizează spațiul arhitecturii imagologice și identitare a Dublinului. „Scumpul sordidul Dublin”¹⁴ trasează traiectoria poeziei urbane, înglobând o realitate artistică vectorializată imagologic.

Tributar educației iezuite, Joyce descrie lumea Dublinului fără a o comenta, o zugrăvește așa cum este, eludând elucubrațiile și simulacrele. Descrierea Dublinului este destul de veridică (E. Pound), este chiar o reprezentare realistă (J. Prescott). G. B. Shaw găsisse că descrierea Irlandei era execrabilă, dar exactă. La apariția romanului *Ulise*, el l-a numit, fără ezitare, “un document onest” al Dublinului. Veracitatea acestui document denotă și valențele de hartă a Dublinului. R. J. Porter are dreptate atunci când afirmă că Joyce “a creat o imagine a Irlandei *moderne*, o imagine în

¹³ R. Surdulescu (1997), *Critica mitic-arhetipală: de la motivul antropologic la sentimentul numinosului*, București: Allfa, p. 78

¹⁴ J. Joyce (1984), *Op. cit.*, p. 171

care ceea ce fusese local reînvie, o dată pentru totdeauna universalizat”¹⁵. Urmărind aliniamentul de cronică, document sau fapt, mai mulți critici (printre care R. Ellman, H. Kenner, S. Gilbert, R. von Phul, T. Lennam, D. Grigorescu ș.a.) au subliniat faptul că unele personaje sunt scriitori și erudiți din Dublinul real (excepție Bloom): George Russel, William Kirkpatrick Magee, O’Hickey, D. O’Connell, Richard Best, O’Shiel, O’Lee. Prin urmare, **realitatea și ficțiunea coexistă** pentru a da viață unei opere de artă autentice. Realitatea există, întrucât ea concepe spațiul fictiv; ea e o lume cu fațete infinite, mobile, iar relațiile între subiecți se schimbă, înmulțind opulent semnificațiile universului literar ale Dublinului. Reprezentarea obiectivă a realității (ca și concepție estetică) e materializată atât prin explorarea actualității irlandeze cât și prin intermediul epifaniei, procedeu de revelare a existenței lăuntrice a lucrurilor. **Relația** placentară, ce se stabilește între **real, autentic, identitar și imaginar**, proliferează studiul orașului ca obiect unic în sine al **realității livești**. Subliniem faptul că opera lui Joyce ia naștere în urma extrapolării imaginative a unor fapte adevărate ori mai puțin adevărate, reale sau ficționale, folosindu-se de ele ca de o amorsă mimetică în profilarea portretului Dublinului.

Problema **identității** – a *eidosului* și a *ipseității* – irlandeze beneficiază de imagismul mentalului colectiv și individual (literar): orașul și lumea lui se caracterizează prin singularitate și apartenență. La Joyce, calificările prin identitate pentru celălalt și pentru sine se estimează ca o chestiune de limbaj. **Dublinul** se impune ca **entitate, imagine, identitate, etologie și realitate literară** cu profunde conexiuni la nivel de etnopsihologie, istorie și mitologie. Scriitorul ilustrează crochiul orașului (așa cum este în realitate), inclusiv racilele lui. Dublinul modern degenerază, provocând delabrarea și comportamentul nevrotic. Din punct de vedere geoestetic, universul urban produce criza, atmosfera infernală. Dublinul disolus este contaminat de **paralizie generală** și, după cum afirmă însuși scriitorul, acesta i se părea a fi centrul paraliziei. Paralizia reprezintă “maladia irlandeză fatală”¹⁶, generând „o decădere și o ruină a tuturor virtuților celor din Dublin”¹⁷. Constatăm că maladia e detectată de autor în fiecare detaliu al mediului dublinez (și irlandez), de la figurile oamenilor până la clădirile delapidate și multe dintre personajele sale (frivole) susțin cu mefiență că viitorul va fi și mai rău decât prezentul.

Tipologia paraliziei. „Paralizia generală progresivă”¹⁸ e denunțată la nivel **spiritual, intelectual, mental, moral, politic, economic, fizic** și

¹⁵ R. J. Porter (1982), «Oglinda spartă»: Joyce și imaginea Irlandei // *Secolul 20*, Nr. 4 (256), p. 45

¹⁶ D. O’Brien, (1968), *The Conscience of James Joyce*, Princeton: Princeton University Press, p. 17 (tr. n.)

¹⁷ V. Panaitescu (2003), *Humorul (Sinteză istorico-teoretică)*, vol. II, Iași: Polirom, p. 747

¹⁸ J. Joyce (1984), *Op. cit.*, vol. I, p.9

social. De exemplu, **paralizia politică și morală** a Dublinului se deduce pe baza contrastului dintre atmosfera sufocantă, înăbușitoare din încăperea comitetului și cariera eroului Irlandei, Charles Stewart Parnell, în cinstea căruia se poartă iedera (*Ziua iederii la sediul Comitetului*). **Prăbușirea morală** însoțește prăbușirea socială până la paroxism.

Formele paraliziei. **Înfrângerea, colonizarea, neputința, staza, captivitatea, neadaptarea, izolarea, alienarea, sărăcia, mizeria, mortalitatea, morbiditatea** reprezintă **formele** de manifestare ale **paraliziei** (spirituale, intelectuale, mentale, morale, sociale și politice). Joyce dă în vileag această lume a hemiplegiei și a paraliziei Dublinului, confirmând ipoteza lui J.-L. Harouel prin care acesta consideră că „omul, bun prin natura lui, este corupt de societate și de traiul de la oraș”¹⁹. Joyce, prin reiterarea paraliziei care domină Dublinul și Irlanda, subliniază fără echivoc că acestea au fost și sănătoase odinioară. Calitățile individuale ale Dublinului reprezintă principiul prin intermediul căruia percepem orașul drept un personaj autentic. Prezența Dublinului în prim plan se datorează caracterului său de actant, de **personaj activ** al spectacolului urban. Funcția Dublinului constă în reprezentativitatea și capacitatea sa de a fi catalizator al acțiunilor, întrucât se revelează ca un „spiritus loci”²⁰. În radiografierea personajului, având un portret reflectat cu precizie, depistăm principalele trăsături ale orașului: **patriarhalitatea, religiozitatea, provincialismul, colonialismul, deprimarea, mizerabilitatea, murdăria, singurătatea, monotonia, dinamismul, ospitalitatea** – toate acestea construind conștiința de sine a personajului Dublin, ilustrată prin apanajul de însemne și embleme. Dublinul e prezentat de Joyce drept victimă a complicității agresiunii britanice și a opresiunii bisericii romano-catolice care a facilitat corupția și a contribuit la alterarea și decăderea spirituală a orașului.

În altă ordine de idei, Dublinul e văzut ca și **oraș-decor**, vizând cadrul de desfășurare al acțiunilor romanești. Dublinul devine nu numai un cadru poetic, ci și un decor clasic al literaturii (irlandeze, engleze și universale). Capitala irlandeză își datorează imaginea de sine faptului cum este percepută prin intermediul elementelor ce o compun și a decorului ce servește la crearea cadrului de receptare. Tabloul orașului e realizat prin cuvintele ce îi construiesc edificiile. Esențialul se diluează conjectural. **Peisajul constituie o exteriorizare a proiecției universului interior** al creatorului. Plasticizarea componentelor ambientale participă la relieful și mai puternică a profilului urban. **Instituțiile** (politice, judecătorești, economice, sociale, ecleziastice, media, culturale) și **locațiile** din Dublin

¹⁹ J.-L. Harouel (2001), *Istoria urbanismului*, București: Meridiane, p. 74

²⁰ D. Grigorescu (1984), *Realitate, mit, simbol: un portret al lui James Joyce*, București: Univers, p. 329

(bazarul, *pub*-urile, parcul Phoenix, suburbia Chapelizod, râul Liffey, turnul Martello, Biblioteca Națională, Maternitatea Națională, Nighttown sau „Itaca” familiei Bloom), având o valoare emblematică, modelează comportamentul indivizilor și schița orașului.

Dublinul e tratat și prin prisma conceptului de carte, fiind considerat **oraș-carte**, care include în sine secretul ființării orașului, o carte deschisă, plină de semne și simboluri care ajunge să fie un **abecedar** în contrast cu biblioteca borgesiană a galeriilor hexagonale infinite sau un dicționar care înregistrează fenomenele lingvistice (H. Kenner). Romanele-oraș înseamnă mai mult decât un dicționar lingvistic. Creațiile lui Joyce pot fi comparate cu niște **vechi scripturi esoterice** care conțin semnificații ale universului irlandez ce urmează a fi descifrate. Riscul oricărui critic e transcris genial în versul eminescian din *Epigonii*, atunci când acesta urmărește deschiderea, descifrarea, interpretarea cărții: „Ci mai mult o încifrează cel ce vrea a descifra”²¹. **Opera** joyciană **reprezintă un ghid** general al Dublinului, o copie fidelă a universului urban. **Cartea simbolizează harta și traseul** spre originile irlandeze cunoscute numai de demiurg. Cărțile lui Joyce relevă drumuri mai mult sau mai puțin (ne)știute, o posibilă experiență de imitare a gestului creatorului universului, a divinității creatoare, o replică (M. French) sau, poate, chiar o **construcție „inversă”** a Dublinului (P. A. McCarthy) care s-ar putea inspira din opera joyciană.

Dublinul produce textul, dându-i forma care transcrie spațiul citadin într-o carte a lumii. Experiența citadină se transformă într-un **oraș-carte**. Orașul întruchipează o scriitură polifonică ce se transformă într-o enciclopedie veritabilă, o scriitură-țesătură care se relatează pe ea însăși și, prin ea, universul urban, orașul Dublin. Cuvintele alcătuiesc o carte, fiecare carte construiește orașul, totalizând cosmicitatea de semnificații. Materialul îi dă viață urbei prin cartea care conține țesătura fiecărui cuvânt. Dublinul, oraș-carte (spațiu imprimat) în care prind suflu itinerarele cuvintelor orașului-personaj, constituie suita întâlnirilor lui Joyce cu însăși viața orașului. Orașul-carte sau o carte a orașului „are un caracter de permanență care permite citirea istoriei „în secțiune” și este (...) un canal de comunicare între prezent și trecut, ca și de condiționare a prezentului asupra viitorului”²². **Cartea Dublinului simbolizează harta și traseul spre originile irlandeze.**

În **Concluzii** sunt sintetizate rezultatele principale ale lucrării. Conform finalităților investigaționale, orașul Dublin reprezintă constanta esteticii literare a scriitorului. Joyce devine prezentatorul Dublinului

²¹ M. Eminescu (1980), *Poezii*, București: Editura Eminescu, p. 88

²² L. Benevolo (2003), *Orașul în istoria Europei*, Iași: Polirom, p. 9

mitico-literar (chiar a propriei legende auctoriale în literatură, aida lui Pygmalion). **Dublinul reprezintă materialul, furnizează substanța** (limbajul), **ordonează eposul și țesătura** textuală. Limbajul individual al orașului determină stilul prolix al Dublinului. **Ficțiunea e concentrată** într-un singur **oraș**, fie că e vorba de existența unei zile fragmentate din viața lui Leopold Bloom și Stephen Dedalus în *Ulise*, fie că e vorba de istoria întregii umanități reprezentate de familia Earwicker în *Priveghiul lui Finnegan*. Acest aspect apare esențial în rezolvarea chestiunii de constituire a problemei universului urban în creația lui Joyce, întrucât **Dublinul** absoarbe și emană energie, **constituie o mie și una de nopți irlandeze**. Lumea realității și cea mitologică, încărcată cu simboluri, interferează și corespundează. Realul e impregnat profund sub auspiciile simbolismului ispititor, specios și etern derutant.

Tematic, Joyce reputează un succes formidabil, deși la nivel textual creează impresia unei opere deschise, caracterizată de interpretări infinite. Acest fenomen perspectivează deschiderea de noi orizonturi de explorare și prezenta teză expune în paralel noi direcții de cercetare care nu au pretenția de a fi epuizate în această investigație: *Mituri identitare irlandeze*, *Leopold Bloom – personajul emblematic al modernității*, *Europeitatea – model al renașterii culturale irlandeze* ș.a. În sensul inepuizabilității operei joyciene, a actualității perene, a lipsei de caducitate și a considerării ei drept sursă de inspirație, mărturie stă modelul elaborat de Joyce care își găsește reverberații la nivel de scriitură, text ori manieră de operare tematologică în scrierile literare din secolul XX. Tiparele irlandezului i-au inspirat direct pe John Dos Passos (*Manhattan Transfer*), Alfred Döblin (*Berlin Alexanderplatz*), Conrad Aiken (*Blue Voyage*) ș.a.

Modelul de analiză a problemei universului urban se fondează pe pluridisciplinaritatea demersului metodologic, conform obiectivelor de reliefare a valențelor literare și mitice ale Dublinului. Abordarea multiperspectivistă (sociocritică, psihocritică, mitanalitică ș.a.) își găsește împlinirea în structura lucrării, particularizând esența și caracteristicile distincte ale Dublinului. Ceea ce ar putea fi considerat apreciazabil și ar putea fi valorificat la nivel teoretic și practic, constituie modelul de analiză a capitalei, făcându-se referințe la conștientul, inconștientul și subconștientul ce țin de matricea spirituală irlandeză.

Cercetarea de față realizează paradigmatic o topografie și o spațioscopie textuală a universului urban a Dublinului ca deschidere culturală, artistică și literară. Dublinul, investigat din punctul de vedere al lucrării noastre, persistă ca model, întrucât semnificația tiparului rezidă axiologic în tetralogia de investigație a valențelor statutului mitopoetic și socio-cultural al orașului-capitală.

Principalele rezultate ale cercetării au fost expuse în următoarele lucrări:

1. *Geopoetica între urban și rural // Metaliteratura*, nr.9/2004, Chișinău, 0.25 c.a.
2. *Imaginarul versus definirea sinelui și mitoterapia urbană // Metaliteratura*, nr.10/2004, Chișinău, 0.25 c.a.
3. *Miturile secolului al XIX-lea // Probleme ale științelor socio-umane și modernizării învățământului*, vol. II, Conferința științifică anuală a UPS „Ion Creangă”, 17-18 martie 2004, Chișinău, 0.2 c.a.
4. *The Urban from an Imaginary Perspective in the Works of James Joyce // Strategii actuale în lingvistică, glotodidactică și știință literară*, vol. IV, Conferința Științifică Internațională consacrată aniversării a 50-a de la fondarea Facultății de Limbi și Literaturi Străine, 15-16 octombrie 2004, Bălți, 0.2 c.a.
5. *Simbolismul personajelor lui James Joyce: mit și realitate // Anuarul Institutului de Cercetări Interetnice*, vol. 5, Chișinău, Editura ASM, 2005, 0.5 c.a.
6. *O perspectivă modernă a ecuației geopoetice // Dacia Literară*, nr. 59 (2/2005), Iași, 0.25 c.a.
7. *Urbea paraliziei intelectuale și morale în opera lui Joyce // Strategii discursive*, Colocviu internațional, 13-15 mai 2005, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 0.2 c.a.
8. *The geopoetics between urban and rural // Gracious Light*, nr. 3/2005, New York, 0.3 c.a.
9. *Ciclicitatea vicoană – dimensiune a scriiturii și a temporalității // Metaliteratura*, nr.12/2005, Chișinău, 0.4 c.a.
10. *Ecuația einsteiniană în formula lui Joyce // Anuarul Institutului de Cercetări Interetnice*, vol. 6, Chișinău, Editura ASM, 2006, 0.5 c.a.
11. *Desacralizarea personajului în literatura secolului al XIX-lea // Revista de lingvistică și știință literară*, nr. 4-6/2005, Chișinău, 0.4 c.a.
12. *James Joyce: dimensiunea franceză în formarea dialogismului cultural // Francofonia ca vector al comunicării*, Colocviu internațional, 24 martie 2006, ULIM, Chișinău, 0.5 c.a.
13. *James Joyce: Dublinul ca mit modern // Limba Română*, nr. 4/2006, 0.7 c.a.
14. *Orașul-personaj în creația lui James Joyce // Revista de lingvistică și știință literară*, nr. 1-2/2006, Chișinău, 0.5 c.a.

Abstract

The thesis constitutes the first research on urban universe in Joyce's works. Dublin represents not only a spatial category of the Irish urban philosophy, but also a mythical and literary concept, which is introduced by Joyce. The investigation perspective sets the city as a spatial and temporal organism, treating its poetic areas.

The project seeks to illustrate the literary emergency of Dublin, following aesthetics, Irish ethno psychology and mythology. The probe of viability of the sacred centre chronotope is realizable and verifiable through the exercise of identification of Dublin with the modern myth of revived centre from its own ash, which is based on the myth of origins, the myth of noble descendants, the myth of national revival and the nostalgia myth of Paradise lost. The symbolism of Dublin as a city-centre is characterized by *omphalos*, mountain (Martello tower) or mountains (buildings), sky, circle, forest (urban space), labyrinth (space for initiations) or by primordial (phenomenological) elements: water, fire, air and earth, having the correspondences of history (memory, age), name, faith and people (race, nation) from the ethno psycho geographical point of view. As the universe cannot exist without its primordial elements and a people cannot fortify its identity without an adequate name, a definite faith or history. Dublin, the centre of Irish existence, is projected by Joyce on a spatial-temporal axe.

In order to elucidate the geopoetic phenomenon of urban universe, there are analyzed the potencies of imaginary and identity architecture of Dublin as it shapes the centre coordinates for the Irish people. The applied pattern commences with the radiography of Irish modernity in which the city is considered to be a place of "progressive general paralysis", continues with the presentation of the city-personage, the city-scene and the city-book to explore the reminiscences of sacred in modern times.

Conceptually and methodologically, the thesis ascends to the status of the mythopoetic and pluridisciplinary interpretation model of Dublin, which can be applied to other city-capitals in world literature.

Резюме

Представленная работа является первым литературоведческим исследованием, посвященным проблемам городского мира в творчестве Дж. Джойса. Дублин в работах автора представлен не только как исключительно пространственная категория философии ирландской городской культуры, но и как мифическо-литературная концепция, введенная Джойсом. Перспектива исследования предусматривает город как пространственно-временную систему, в которой анализируются поэтико-метафорические черты.

В данной работе представлена закономерность появления образов Дублина в литературных произведениях Джойса. Особое внимание уделяется эстетике, ирландской этнопсихологии и мифологии. Изучение жизнестойкости хронотопии священного центра выполняется и оценивается посредством идентификации Дублина с современным мифом о возрождении этого города-центра из пепла. Миф о возрождении центра объединяет следующие мифы: миф о происхождении народа, миф о происхождении знаги, миф о национальном возрождении и миф о потерянном рае. Символизм Дублина, города-центра, соотносится с философским камнем (омфалос), горой (башня Мартелло) или горами (здания), небом, кругом, лесом (городское пространство), лабиринтом (традиции посвящения) и с основополагающими элементами (феноменологии): вода, огонь, воздух и земля – которым, с точки зрения этнопсихогеографии, соответствуют история (возраст, память), имя, вера и народ (этнос). Так как космос не может существовать без своих основополагающих элементов, так и народ не может укрепить и развить свою идентичность, не имея адекватного имени, родственной веры или собственной истории. Дублин, центр существования ирландского этноса, проецируется на временную и пространственную ось.

С целью выявления феномена геоэтики городского мира были проанализированы образные структуры и личностные характеристики Дублина, что позволило выявить и раскрыть валентность столицы как этноцентра ирландского народа. Проведённое исследование представляет собой анализ современной ирландской действительности, для которой город выступает как пространство, подверженное “всеобщему прогрессирующему параличу”. Поэтапный анализ продолжается с трактовкой города-персонажа, города-сцены, а также города-книги.

С точки зрения концепции и методологии, данная работа приобретает статус мифопоэтической и полидисциплинарной модели интерпретации Дублина, которая может быть применима для анализа и других городов во всемирной литературе.

Vasile CUCERESCU
UNIVERSUL URBAN ÎN OPERA LUI JAMES JOYCE

10.01.06 – Literatură universală și comparată

Autoreferatul
tezei de doctor în filologie

Bun de tipar 31.07.2006. Format 60x84 1/16.
Coli de tipar 1,0. Tiraj 60 ex.

Editura UPS „Ion Creangă”,
Str. Ion Creangă 1, Chișinău, MD-2069